

№1(17), 2011

Дошкільня

журнал для люблячих батьків, педагогів, психологів

Чарівні НИТОЧКИ

Для дітей дошкільного віку одним із найпривабливіших видів продуктивної діяльності є декоративна. Вона захоплює їх, дарує красу і гармонію, дає змогу долучитися до створення красивих і корисних виробів, а ще містить значні можливості для розвитку творчого потенціалу, уяви, фантазії, відчуття і переживання дитиною радості ручної праці як творчої.

Мистецтво як один із видів вияву творчої людини може бути стосовно до об'єкта не лише зображувальним (пейзаж, натюрморт, портрет тощо), а й таким, що перетворює, тобто художньо змінює навколишнє матеріальне середовище (наприклад, із тканини виготовляють одяг, із дерева — меблі). Так з'являються красиві речі.

Визначальною рисою декоративного мистецтва є його **ужитковий характер**, здатність додавати нових художньо-естетичних рис предмету, об'єкту, середовищу, робити їх виразнішими і красивішими. Декоративно-ужиткове мистецтво поєднує в собі низку галузей творчості: предметно-побутову, театральну-декоративну, дизайнерську, оформлювальну. Головним інструментарієм декоративного мистецтва є **стилізація** (умовність, невизначеність) **форми і декор**.

Вироби декоративно-ужиткового мистецтва є частиною предметного середовища людини, естетично збагачують його і додають комфорту, вишуканості. Дослідження свідчать, що **за своєю естетичною специфікою декоративне мистецтво ближче дітям, бо відповідає характерному для них естетичному сприйманню предметів, людей та інтер'єру**. Характерними рисами дитячої образотворчої діяльності так само, як і професійного декоративного мистецтва, є **узгаальненість, смислова виразність, яскравість кольору, контрастність фактурної обробки окремих елементів композицій**.

Метою декоративної діяльності є створення краси у предметній формі. Її мотиви можуть бути різними: навчитися створювати красиві речі власноруч для себе та інших, виготовляти атрибути для ігор, декорації, костюми для інсценізацій тощо; задовольнити прагнення у пізнанні нового, діяти з різними матеріалами тощо. **У дітей декоративна діяльність ґрунтується на досягненнях в інших видах зображувальної діяльності**: малюванні, аплікації, ліпленні, конструюванні — діти виготовляють предмети (ліплять, конструюють тощо), прикрашають їх малюнками, аплікацією, вишивкою тощо. Отже, **декоративна діяльність є універсальним видом образотворчості в період дошкілля**.

Одним із цікавих для дітей є такий вид декоративної діяльності, як **вишивка**. Вироби, прикрашені вишивкою, приваблюють дітей різноманітністю яскравістю кольорів, оригінальністю візерунків. Вони зацікавлюються і виявляють бажання самостійно вишити серветку чи маленький одяг або ж прикрасити вишивкою одяг

Важливо знати, що роботу з навчання дітей 5—6 років вишивання бажано починати після того, як вони опанували основні ручні шви — вперед голку, через край, стебловий, ознайомилися з властивостями різних видів тканин і ниток, зокрема, з нитками муліне, голками для вишивання.

Процес засвоєння дошкільнятами вишивальних технік має кілька стадій:

ознайомлення з вишивкою як художнім засобом оформлення вбрання і речей домашнього побуту. Демонструючи дітям вишиті вироби, наголошуємо, що вишивка надає святковості, яскравості та краси сорочкам, сукням, спідницям, рушникам, серветкам тощо. Для збагачення художнього досвіду дітям варто розглядати орнаменти, визначати, з яких елементів вони складаються, торкатися вишитої речі. Бажано розповісти про особливості вишивки у різних регіонах: наприклад, на Київщині вишивають переважно червоним із синім або червоним з чорним кольорами, найхарактернішими тут є вишивки з геометричним, інколи — геометрично-рослинним орнаментом. А для **Волині** — геометричні мотиви (ромбо-, хрестоподібні), для **Чернігівщини** також характерні геометричні візерунки та ін.;

вибір матеріалів для роботи (тканина, нитки та ін.); *засвоєння прийомів виконання вишивальної техніки*. Дітям 5—6 років доступні для засвоєння такі вишивальні техніки, як хрестик, коса гладь, виколювання, лиштва. Вишивання — дуже тонка й копітка робота, і тому дорослому варто зважати на те, що якість виконання залежить від того, наскільки у дитини розвинені дрібні м'язи рук, координація рухів, сенсомоторна узгодженість у роботі рухів руки та ока. Тому спочатку можна вчити дітей вишивати на трафаретці (аркуш картону з проколотими дірочками і накресленими лініями), потім на тканині з наміченими лініями чи обведеними олівцем квадратиками (техніка виколювання). Коли діти вишиватимуть досить вправно, можна перейти до вишивання без орієнтувальних ліній. Так поступово дитина зможе засвоїти прийоми виконання різних вишивальних технік. Це дасть їй змогу поєднувати їх і створювати власні, оригінальні композиції, якнайповніше виявляти свою творчу фантазію.

Вишивка — найпоширеніший вид народного декоративно-ужиткового мистецтва. Це орнаментальне чи сюжетне зображення на тканинах, шкірі, повсті, виконане різними ручними або машинними швами.

Вишивка виникла дуже давно і передавалася з покоління в покоління. Протягом тисячоліть орнаменти постійно збагачувалися, змінювалися залежно від конкретних соціально-історичних умов. **Сам орнамент української вишивки найповніше проніс через століття тотожність з орнаментами попередніх епох** — насамперед з античним геометричним. В Україні вишивати вміли всюди, але кожен район, навіть село, мав свої улюблені кольори, свої місцеві узори і техніку виконання. **Зараз є понад сто вишивальних технік** — від дуже простих до складніших у виконанні.

Під час історичного і культурного розвитку кожного з регіонів України — Київщини, Полтавщини, Чернігівщини, Волині, Буковини, Гуцульщини та ін. виявилися характерні мотиви орнаментів і композицій, улюблена кольорова гама, різні техніки виконання, які загалом становлять характерну українську вишивку.

Так, **гуцульській вишиванці** притаманний геометричний багатоколірний орнамент (прості елементи, мотиви, компоненти). Серед художніх засобів вишивального мистецтва **Полтавщини** — використання для вишивок, крім білих ниток із безліччю відтінків сірого, вохристого, блакитного кольорів, фарбованих природними барвниками. Характерними є одноколірні вишивки, виконані гладдю, вирізуванням, виколуванням, мережкою з використанням як рослинних, так і геометричних елементів. Вишивка **Полісся** зберегла архаїчні корені ритуально-побутового призначення і характеру орнаментально-композиційного вирішення (передусім на обрядових предметах: рушниках, весільному одязі тощо) та ін.

У комплексі художніх засобів оформлення народного вбрання вишивка завжди була головною. Характер вишивки, вибір тих чи інших орнаментальних мотивів, кольорове вирішення визначали призначенням одягу, соціальними та віковими чинниками. Наприклад, сорочки на щодень оздоблювали скромною і простою вишивкою, святкові — ретельніше й багато, особливо розкішно вишивали весільні сорочки.

Цінний досвід із декоративно-ужиткового мистецтва діти старшого віку можуть здобути, оздоблюючи вишивкою національне вбрання для ляльки чи м'якої саморобної іграшки. Так вони дізнаються, що вибір ниток залежить від фактури сукна і полотна, на якому вишивають, а вибір кольору — від мотивів та призначення одягу. Наприклад, **червоний колір** означає квіти, любов; **голубий** — чисте, безкрає небо; а **чорний** — журбу. Тому вишивка може бути «сумною» або «радісною». Фартух вишивають з боків і внизу, спідницю переважно по нижньому краю, а найбільше вишивають сорочку — вишивкою прикрашають вузький комірець, смужкою від комірця візерунок іде вниз, вишивка на обшлагах і в уставці або на верхній частині рукава, а в деяких місцевостях вишивають все поле рукава.

Систематичні заняття з вишивання розширюють естетичне уявлення дітей, привчають розуміти значення вишивки як художнього засобу оформлення одягу та предметів домашнього побуту, розвивають дитячу творчість, фантазію.

Наталія ГОЛОТА,

доцент кафедри дошкільної педагогіки, психології та родинного виховання Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, канд. пед. наук

